

Za profesorem Radislavem Hoškem (13. 3. 1922 – 27. 4. 2005)

6. května 2005 se rodina, přátelé, žáci a odborná veřejnost se zármutkem naposled rozloučili s profesorem Radislavem Hoškem, který podlehl delší neúprosné nemoci. Odešel v něm nestor českých (a nutno říci i československých) klasických studií, neobyčejně nadaný a činorodý badatel a vysokoškolský pedagog, vzděláním i působností encyklopedista v nejlepším smyslu slova. Jeho blízcí v něm ztratili dobrého, moudrého a vždy vstřícného člověka a přítele.

Prof. Hošek se narodil 13. března 1922 v Brně Karlu Hoškovi, který působil jako hospodář (či tajemník) filozofické fakulty Masarykovy univerzity, a Jeleně, rozené Juškevičové, kterou si otec jako legionář přivedl z Ruska po své sibiřské anabázi. Vystudoval klasické gymnázium v Brně s maturitou v roce 1941, univerzitní studia mohl začít až po znovuotevření českých vysokých škol v roce 1945; absolvoval studium klasické filologie. Po celý život pak vděčně vzpomínal na své skvělé učitele, profesory Františka Novotného, Ferdinanda Stiebitze a jazykovědce Václava Machka, i Jaroslava Ludvíkovského, kteří mu dali nejen dokonalou průpravu, ale i motivaci a příklad pro vlastní působení vědecké, překladatelské a osvětově-popularizační. Studium uzavřel doktorátem v roce 1949 pod patronátem F. Novotného. V roce 1961 pak získal hodnost kandidáta filologických věd s disertací na aristofanovské téma (pod vedením F. Stiebitze), kterou po rozšíření předložil i jako práci habilitační (publikována v roce 1962 ve spisech filozofické fakulty Brněnské univerzity pod titulem *Lidovost a lidové motivy u Aristofana*). Docentem byl Hošek jmenován v roce 1962, profesorem pak v roce 1966. Od svých studií působil jako pedagog na filozofické fakultě v Brně, kde zastával i funkci proděkana. V roce 1966 přešel na Univerzitu Karlovu v Praze, kde pak působil až do roku 1987 jako profesor klasické filologie a starověkých dějin na Katedře věd o antickém starověku FF UK. Po odchodu do důchodu byl však po změně režimu 1989 reaktivován a zvolen vedoucím též katedry, resp. ředitelem nynějšího Ústavu řeckých a latinských studií, jímž zůstal do roku 1991. Od té doby spolupracoval externě s tímto ústavem i s Ústavem pro klasickou archeologii až do svého onemocnění jako nepostradatelný pedagog zvláště pro předměty epigrafika, antické náboženství a mytologie. Přednášel však i v Brně, Olomouci a na nově zřízené univerzitě v Trnavě, kde byl přijat do pracovního poměru.

Svou badatelskou prací se profesor Hošek významně zapsal téměř do všech oblastí širokého pole klasických studií množstvím publikací, které byly vždy bezpečně fundované, opřené o důkladnou znalost obou klasických jazyků, neuvěřitelně rozsáhlou sčítlost v antických textech a výtečnou orientaci v problematice epigrafické. Prof. Hošek tak byl klasickým filologem pohybujícím se bravurně od tematiky řecké k latinské, stejně bezpečný na poli prózy, poezie i divadla; byl historikem starověku, jemuž klasickofilologická průprava a zásada vracet se *ad fontes* dovolovala objevovat detaily, bystře kombinovat souvislosti a obohacovat novými poznatky historické či kulturní kontexty zpracovávaných témat. Hošek byl i velkým znalcem řeckého a římského náboženství a antické mytologie, které sledoval nejen z aspektů duchovních, ale zvláště ve vazbách sociálních a historických, což byl postup významný zvláště pro pochopení styků odlišných náboženských představ a kultur. Hluboce byl obeznán s problematikou antického křesťanství a jeho vyrovnávání se s antickým ideovým i sociálním prostředím. Jedním z jeho celoživotních témat byl ostatně Aurelius Augustinus, jemuž se věnoval už při zakončování studia (srov. *Sociální pozadí Augustinova spisu O boží obci*, SPBU B 1, 1953, 67-99) a věnoval mu i jednu ze svých posledních monografií, ve které podal zasvěcený úvod do problematiky Augustinovy osobnosti, tvorby a „atmosféry“ jeho doby (*Aurelius Augustinus. Říman – člověk – světec*, Praha 2000). Profesor Hošek se věnoval i otázkám filozofickým, tematice vojensko-politické, římské správě i právním institucím, nutno je připomenout jeho důležité studie o římských politických hodnotách (zvl. *concordia*) publikované v letech 1966-1969, které měly oprávněný mezinárodní ohlas. Jako filolog osvědčil prof. Hošek svou nápaditost a už zmíněnou sčítlost i jako emendátor textů (včetně nápisných) obdařený výraznou intuící.

Prof. Hošek byl nepochybně náš největší odborník v antické epigrafice, řecké i latinské. Zasloužil se nejen o edice a interpretace řady nápisů (R. Hošek – J. Češka, *Inscriptiones Pannoniae Superioris in Slovacia Transdanubiana asservatae*, Brno 1967; R. Hošek, *Tiuli Latini Pannoniae Superioris annis 1967-1982 in Slovacia reperti*, Praha 1985 aj.), ale také s využitím nápisného materiálu přinesl nové objevy např. k římskému vojenství (srov. *Ala I Cannanefatium*, *Graecolatina Pragensia* 5, 1972, 15-35) či k otázkám náboženským (srov. *Saturnus, velký bůh Afriky*, *Menerva* 2, 1999, 29-35, a mnoho jiných studií). Byly to právě nápisy (vedle ovšem pramenů literárních a archeologických), které ho přivedly k jeho další oblíbené oblasti bádání – k Thrákům a jejich náboženství a formám sociální existence. Jako zkušený odborník na epigrafiku byl Hošek žádaným poradcem při archeologických výzkumech na Slovensku, v Bulharsku či Libanonu.

Prof. Hošek byl konečně i zasvěceným znalcem dějin klasických studií, jak to dosvědčuje řada hodnotících statí a množství vzpomínkových medailonů či

nekrologů našich předních badatelů (uvedme alespoň jeho zhodnocení osobnosti a díla F. Stiebitze, LF 118, 1995, 129-140).

Výjimečnost vědeckého díla prof. Hoška můžeme hodnotit i v tom smyslu, že přes všechnu pestrost jeho témat žádné nebylo samoučelné či jen okrajové, neboť i velmi minuciózní práce (Hošek ostatně nemiloval rozsáhlé stati) byla vždy vřazena do širokého kontextu myšlenky nebo faktu. Prof. Hošek se vyznačoval výjimečnou schopností empatie do historického prostředí, které studoval. Lze také říci, že téměř všechna jeho témata byla volbou jeho srdce, ne objednávkou doby. Lze jen litovat, že se prof. Hošek nedočkal publikace o papyrologii, kolektivního úvodu do této disciplíny i do světa, který se nám prostřednictvím papyrů otvírá, jenž vychází v nakladatelství Karolinum. A my se bohužel nedočkáme realizace posledního Hoškova plánu – napsání monografie o pontském Mithradatovi VI., tématu, které pokládal za velkou výzvu.

Tak jako se prof. Hošek ve své badatelské všestrannosti snažil o upřesnění našich znalostí o společenských silách, idejích a hodnotách formujících anticé společnosti a kultury, usiloval neúnavně i o zprostředkování informací o antice a jejím kulturním dědictví širší vzdělané veřejnosti. Stačí tu odkázat na celou řadu jeho popularizačních prací, vždy souvisejících s jeho prací vědeckou, vždy odborně fundovaných a čtenářsky přitažlivých (např. *Země bohů a lidí, pohled do řeckého dávnověku*, Praha 1972; s J. Bouzkem *Antické Černomoří*, Praha 1978; s V. Markem *Řím v době Marka Aurelia*, Praha 1990; s R. Dostálovou *Antická mystéria*, Praha 1997; *Řecké náboženství*, Praha 2004), desítky zasvěcených a vždy srozumitelných předmluv či doslovů, nemluvě o množství přednášek pro veřejnost! A samozřejmě, Hošek se nesmazatelně zapsal do české kultury jako překladatel klasických autorů, prozaiků i básníků. V této souvislosti nelze nezmínit jeho inspirační i programovou zásluhu o vznik překladové řady *Antická knihovna* v dřívějším nakladatelství Svoboda. Hoškovy překlady byly několikrát oceněny nakladatelskými cenami (překlad Platónovy *Ústavy* byl v roce 1994 oceněn cenou Josefa Jungmanna). Jsme mu vděční za tuto jeho bohatou, vsuktu osvětovou činnost ve prospěch naší národní kultury.

Působení prof. Hoška na Univerzitě Karlově od r. 1996 až do jeho onemocnění pokládáme my, jeho kolegové i studenti z Ústavu řeckých a latinských studií a z Ústavu pro klasickou archeologii, především za skvělou životní školu. Jako pedagog se vyznačoval stejnou všestranností, jakou jsme viděli v jeho práci vědecké. Oceňovali jsme jeho ochotu, ba obětavost, až do posledních chvil ujmout se všech kurzů, které jsme potřebovali právě jím „pokryt“. Byl výborným učitelem, klidným, trpělivým a rozvážným, s jasným výkladem, náročným, současně ale i chápajícím a velkorysým. Oblibu a přirozenou úctu si získával i svým humorem, někdy i ironií, která ale sotva zraňovala. Studenti oceňovali i tón jeho posudků, kde nikdy neútočil, ale spíše

radil a metodicky vedl. Vždy jsme obdivovali Hoškovy lidské vlastnosti, jeho kolegiálnost, přímost, spolehlivost, klid a laskavost... I já osobně pokládám za veliký dar, že jsem se mohl tolik let těšit z jeho přátelství a opravdové životní moudrosti.

Profesor Hošek nás opustil – my ale víme, že „člověk neumírá celý“. Zaniká tělo, kdežto moudrost a charakter, *scientia* a *virtus* svými výkony a svou památkou zůstávají. Prof. Hošek naplnil bohatě svůj život a vykonal mnohé pro svou obec, a zařadil se tak po zásluze do společností svých velkých učitelů i do našich vzpomínek.

Václav Marek (Praha)